

Mustikasta kerätään myös versoja

Antti Hannukkala, MTT

Mustikka ei ole vain makoisa marja, vaan myös teollisuutta kiinnostava terveyskasvi. Mustikanversoja kerätään metsistä muun muassa elintarvike-, luontaistuote-, kosmetiikka- ja lääketeollisuuden tarpeisiin. Kasvi toipuu yllättävän nopeasti verson leikkaamisesta.

Kansanperinteessä on monia luonnonkasveja, joita on käytetty mitä erilaisimpiin tarkoituksiin. Elintarvikkeiden lisäksi niitä on käytetty mausteena, teenä, luontaistuotteina ja esimerkiksi lääke- tai kosmetiikkateollisuuden raaka-aineina. Mustikka on eräs tällainen kasvi.

Mustikan marjoja on käytetty kauan ripulin ja erilaisten suolistosairauksien hoitoon. Mustikka on tehonnut hyvin varsinkin lasten ja vanhusten maha-suolikanavan oireisiin. Mustikasta valmistetulla suuvedellä on hoidettu myös kaikenlaisia suun, ikenien, nielun ja kurkun vaivoja. Lisäksi mustikan lehtiä ja koko varpua on käytetty rakkovaivojen, keuhkoputkentulehduksen ja sokeritaudin hoitoon. Mustikka nimittäin sisältää neomyrtilliiniä, joka on insuliinin tavoin vaikuttava yhdiste.

Antti Hannukkala

Mustikanversojen keräämiseen sopii hyvin rehevä, varjoisa ja vähän marjoja tuottava metsä. Paikalliset luonnontuotealan yrittäjät ja 4H-järjestö ostavat ja välittävät versoja tarvitsijoille.

Näin mustikan versoja tutkittiin

MTT:ssä selvitettiin Luonnosta teolliseen tuotantoon - hankkeessa Lapissa vuosina 2000 - 2006, miten luonnontuotteet soveltuvat eri teollisuuden alojen raaka-aineeksi. Teollisuudessa oltiin hyvin kiinnostuneita mustikan varvuista. Varsinkin elintarvike-, luontaistuote-, kosmetiikka- ja lääketeollisuus halusivat koeraaka-aineita ja uutta tutkimustietoa mustikan varvuista. Toistaiseksi teollisuus on saanut tarvitsemansa mustikanvarvut suoraan metsästä. Silti mustikan viljelyäkin tutkittiin hankkeen puitteissa, mutta siinä ollaan vasta alussa. Kerääjille ja jalostavalle teollisuudelle luonnosta saatavan sadon, sen kemiallisen ja hygieenisen laadun sekä keruun kestävyuden ja kasvustojen uusiutumisen tunteminen on tärkeää. Mustikan versojen kerääminen reheviltä, varjoisilta ja vähän marjaa tuottavilta alueilta huomioi muut metsäluonnon käyttäjät.

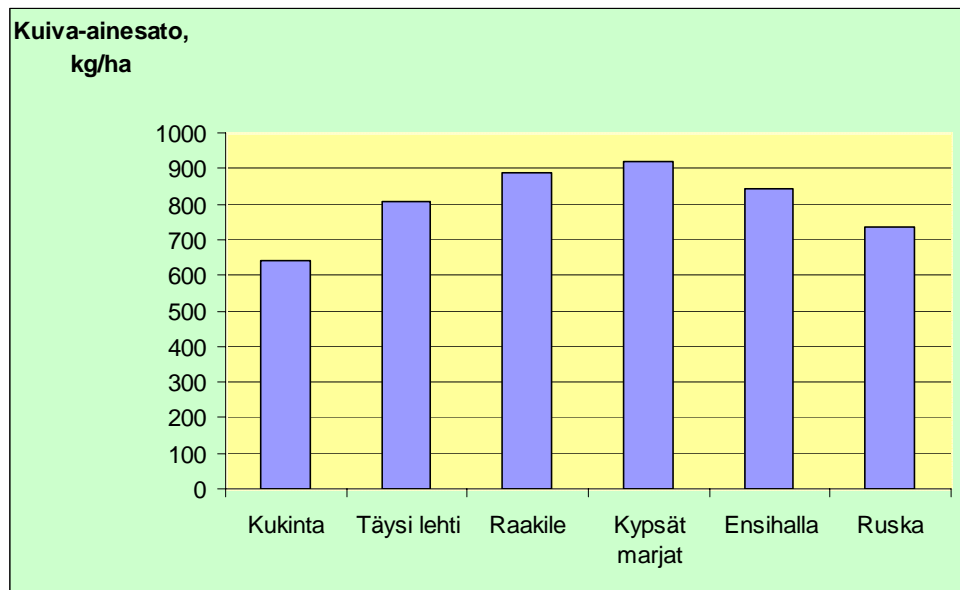
Kasvustot uusiutuvat yllättävän nopeasti

Mustikan versojen käytön tehostamista tutkittiin Sallan Kotikuusivaaraan perustetussa kenttäkokeessa. Vuosina 2001 ja 2002 selvitettiin, miten mustikan versoihin kertyy kasvukauden aikana vaikuttavia aineita. Samalla seurattiin, miten kasvustojen leikkaaminen kasvukauden aikana vaikuttaa niiden toipumiseen. Biomassaa kertyi marjoista eniten kypsymisen aikaan, mutta saanto oli yllättävän tasaista koko kasvukauden ajan. Maanpäällistä biomassaa kertyi vajaa 1 000 kg ka/ha. Käytännössä tästä korjattavaa on noin kolmannes, mikä on syytä huomioida mitoitettaessa runsasmustikkaista aluetta. Polyfenolien pitoisuus oli suurimmillaan marjojen kypsymisen aikaan, mutta pitoisuus vaihteli vain vähän kasvukauden mittaan. Niinpä mustikanversojen korjuuajankohtaan vaikuttavat ennen kaikkea sääolosuhteet ja raaka-aineen mikrobiologinen laatu.

Kasvustojen toipuminen leikkaamisesta oli yllättävän nopeaa. Jo seuraavana kasvukautena kasvustot olivat lähes yhtä tiheitä kuin ympäröivissä kasvustoissa ja kahden vuoden kuluttua leikattuja kohtia oli vaikea erottaa. Nyt mustikanversojen keruuta, keruualueiden uusiutumista ja mustikan varvun sisäistä laatua tutkitaan Metsäntutkimuslaitoksessa.

Mustikan versojen keruu on haasteellista. Versot sijaitsevat maanrajassa, yleensä muiden varpukasvien seassa, mikä vaikeuttaa puhtaiden mustikanversojen keräämistä. Versot voidaan kerätä käsin tai käsityökaluilla, mutta kerääjälle se ei ole taloudellisesti kannattavaa työtä. Niinpä kerääjille kehitetään mustikanversojen korjuuseen ja kuivaamiseen kalustoa.

Lisätietoja: antti.hannukkala@mtt.fi
puh. 016) 331 1634

Mustikanversojen sato eri kehitysasteilla Sallassa 2001 - 2002.